

Repertoriu și public

D

intre toate grijile și preocupările noastre, cea mai mare o constituie publicul. Vor intra spectatorii în sală, sau nu?

Uneori, doar două-trei piese din lista repertoriului stagiunii ating rangul „succesului de masă”, faima lor ajungând pînă în suburbiile cele mai îndepărtate ale orașului. Suburbia ne provoacă o grijă deosebită. Numărul mediu al spectatorilor teatrului nostru a fost, anul trecut, de 832 la spectacol — un rezultat remarcabil, chiar dacă-l raportăm la înfăptuirile altor teatre din țară. În această cifră îmbucurătoare nu sînt însă reprezentați într-un procent satisfăcător spectatorii din cartierele mărginașe ale orașului. În actuala stagiune-am propus, ca una dintre marile noastre sarcini, apropierea de teatru a spectatorilor din aceste cartiere.

S-ar putea afirma că nimic nu este mai ușor de realizat. Teatrul nu are decît să înscrie în repertoriu cîteva piese de succes sigur, îndeosebi comedii muzicale, și cu asta toate problemele s-au rezolvat.

O asemenea politică de repertoriu nu ar fi însă demnă de cele mai bune tradiții ale teatrului nostru. Marele om de teatru Janovics Jenő prezenta piese ieftine, de casă, numai pentru a-și asigura baza materială necesară prezentării pe scena teatrului său a ciclurilor din operele lui Shakespeare sau ale altor mari maestri ai literaturii universale. Dar avem noi dreptul la asemenea concesi, acum, cînd, datorită grijii statului nostru, legile comerțului capitalist — ale cererii și ofertei — nu mai domnesc asupra repertoriului teatrului? Dimpotrivă, noi trebuie să ne împotrivim cu demnitate gustului acelei părți a publicului — gust deformat de trucurile ieftine ale teatrului burghez. Numai că, menținută cu rigiditate, o asemenea poziție ar avea drept consecință îndepărtarea de teatru a celui public.

Politica repertoriului trebuie să izvorască din cunoașterea profundă, temeinică a realității și să țină întotdeauna seamă de aceasta. Izolarea teatrului de publicul său este cel puțin la fel de primejdioasă ca și concesiile umilitoare, făcute lipsei de exigență. De ce să ne înșelăm? Degeaba ar rasuna pe scena adevăratele cele mai avântate, dacă în sală s-ar găsi doar cițiva snobi și prea puțini din cei cărora li se adresează întreaga noastră muncă.

Care este, deci, politica justă de repertoriu? Politica realistă. Urmările politicii antipopulare a capitalismului, dusă timp de un secol, nu pot fi șterse definitiv în numai nouăsprezece ani. În urma unor condiții istorice obiective, exigența ideologică și artistică față de teatru a unei părți importante a locuitorilor orașului este mai scăzută. Dar tot datorită împrejurărilor istorice obiective, și anume rezultatelor revoluției democrat-populare și politicii partidului în revoluția culturală, numărul spectatorilor a căror exigență față de teatru se măsoară cu cea mai înaltă măsură a devenit foarte mare.

Pot fi oare aduse la același numitor aceste extreme? Răspunsul realist la această întrebare este: încă nu. S-ar părea deci că nu avem altă soluție decât să satisfacem ambele „tabere”. Să răspundem cerințelor spectatorilor înaintați, jucînd Shakespeare, Brecht, operele valoroase ale dramaturgiei originale, și să mulțumim cerințele celorlalți la nivelul respectiv! În felul acesta, toată lumea va găsi în teatru exact ceea ce caută și se va declara foarte mulțumită de munca noastră. Această poziție poate părea înțeleaptă... Atîta doar că mai trebuie să analizăm un punct de vedere, care nu e deloc secundar: perspectivele de viitor.

În ce direcție se dezvoltă acel public pe care îl considerăm exigent, și încotro tinde cel mai puțin pretentios, mai sărac în exigențe? Cel dintîi se va dezvolta negreșit în direcția principală a culturii noastre socialiste și se va caracteriza în continuare printr-o exigență ideologică și artistică sporită, pretinzînd promovarea pieselor originale cu conținut valoros și a operelor progresiste din literatura mondială. Cea de a doua categorie însă, care a moștenit nivelul scăzut, se va îndrepta și pe viitor, tocmai ca urmare a politicii „înțelepte” a teatrului, spre spectacolul distractiv, fără conținut. Evident, o asemenea politică nu poate duce decât la adîncirea explicabilei diferențe de nivel ce mai există între spectatori.

O justă politică de repertoriu trebuie de aceea să ăa neconținut în considerare perspectiva reală a victoriei conștiinței socialiste în păturile cele mai largi ale spectatorilor.

Conducerea teatrului păsește pe drumul cel bun cînd nu se pierde în practicîm îngust, cînd nu se mulțumește doar cu realizarea planului de încasări, ci se călăuzește în permanență după țelurile sale de perspectivă. Consider că cea mai mare greșeală pe care o poate face astăzi un conducător de teatru este aceea de a face concesiile, pe plan ideologic și artistic, gustului mic-burghez.

Justețea acestor principii poate fi verificată imediat în practică, iar teatrul nu poate să nu le ia în considerație în viața sa diurnă. Este îndeobște știut că întocmirea unui repertoriu de turneu pentru publicul din Tîrgu-Mureș, de exemplu — nemaivorbind de cel din București —, constituie pentru noi o grijă și o frămîntare mult mai mare decît alegerea spectacolelor pentru un turneu în alt oraș. A avea succes în fața publicului din Tg.-Mureș nu-i este ușor nici unui teatru (cîteodată nici chiar celui local), și asta pentru că teatrul din Tg.-Mureș duce de ani de zile o justă politică de repertoriu, educîndu-și astfel un public excelent. Sau — ca să dau un alt exemplu —, roadele muncii Teatrului Maghiar de Stat din Satu-Mare (muncă începută în urmă cu zece ani, interval de timp neînsemnat din punct de vedere istoric, în care colectivul din Satu-Mare a reușit să se ridice la înălțimea exigențelor artei realist-socialiste, atît în politica de repertoriu, cît și în creația scenică).

Așadar, atît în privința repertoriului, cît și a interpretării scenice, lozinca noastră poate fi numai aceasta: exigență ideologică și artistică. Numai pe această cale putem pătrunde în mijlocul maselor largi. Măreția sarcinii noastre constă tocmai în faptul că avem de ales calea mai anevoioasă, dar numai în acest mod vom putea îndeplini misiunea care ni s-a încredințat. *Îndrăznesc să afirm că scopul nostru nu este ca toată lumea să vină la teatru, ci ca tot mai mulți oameni să vadă teatru bun, valoros în conținut.* Dorim ca spectatorul care intră în teatru să plece îmbogățit cu idei nobile. Nu vrem să slujim ceea ce mai dăinuie în el meschin și vechi, ci doar ceea ce îl face capabil de acte mărețe.

S-ar putea ca cineva să se întrebe: nu cumva toate acestea sînt valabile numai în teorie? Practica cotidiană nu contrazice oare acest crez artistic?

La această întrebare trebuie să răspund că experiența acumulată în stagiunea 1962—1963 de către Teatrul Maghiar de Stat din Cluj este un argument hotărât pentru o politică de repertoriu consecvent comunistă. În stagiunea trecută, fără să facem concesii la întocmirea repertoriului, am obținut însemnatul număr de spectatori amintit. Deși — ne dăm seama de aceasta — nu toate spectacolele noastre au atins același înalt nivel artistic, am avut spectacole care, la o sală de o mie de locuri, au atras, în 15 reprezentații, patrusprezece mii cinci sute de spectatori. Acest fapt, în sine, mi se pare o dovadă suficientă în sprijinul celor afirmate.

Dar politica de repertoriu expusă (pe care o consider singura justă) nu răspunde, printre altele, unei probleme importante: prin ce anume trebuie să se caracterizeze o piesă pentru a-și putea asigura interesul tuturor spectatorilor? O multilaterală atracție o poate exercita doar acea operă dramatică de înalt nivel, care vorbește prin imagini teatrale convingătoare despre problemele hotărâtoare ale vieții contemporane. O problemă reală a vieții noastre, tratată în chip interesant, profund răscolitor, trezește în mod necondiționat interesul atât al muncitorului de la strung, cât și al studentului; ea îi interesează deopotrivă pe profesorul universitar și pe colectivist. Și îi interesează deopotrivă, deoarece problemele decisive ale societății noastre irup în locul de muncă și în căminul fiecăruia, modelându-i viața într-o direcție sau în alta.

Ce ne spune, în această privință, experiența acumulată anul trecut de către colectivul nostru? Că teatrul a încheiat, cu neîndoielnic succes, o stagiune al cărei repertoriu a cuprins patru piese autohtone, și că a atins un număr important de spectatori, chiar și în raport cu rezultatele pe țară, în condițiile preponderenței dramaturgiei originale pe afiș. Trebuie să adaug că cel mai mare număr de spectacole în stagiunea trecută a fost atins cu două piese originale: comedia lui Sütő András, *Nuntă la castel*, și reportajul dramatic al scriitoarei Földes Mária, *Accidentalul*. Desigur, putem fi întrebați: care a fost părerea publicului? Pentru că piesele pot fi programate „rațional“, în așa fel încât ele să atingă un mare număr de spectacole, fără ca această cifră să reflecte interesul spectatorilor. Numărul mediu al spectatorilor pe spectacol la aceste piese a fost de 823 (respectiv 815), concurând cu succes pe cel înregistrat la reprezentarea piesei *Sfinta Ioana* (824 de spectatori pe spectacol). Dacă luăm în considerație succesul de public al pieselor lui G. B. Shaw, rezultatul obținut în promovarea dramaturgiei originale se impune.

Ar fi de neiertat să susținem că rezultatele obținute pe acest tărîm ar putea constitui un prilej de repaus, de stagnare pentru dramaturgia sau pentru mișcarea noastră teatrală. Aceste rezultate arată doar că drumul pe care pășim este bun, și aceasta este esențialul. Scriitorii și oamenii de teatru trebuie să-și concentreze puterea și talentul în această direcție.

Toate acestea n-ar fi decât vorbe rostite în vînt dacă nu ne-am referi și la calitatea muncii scenice și scriitoricești. Politica justă de repertoriu devine o forță de acțiune numai dacă se bazează pe spectacole de mare valoare artistică.

Iată, expuse pe scurt, câteva dintre preocupările conducerii teatrului. E de la sine înțeles că aceste exigențe pot fi formulate și susținute numai dacă politica de repertoriu se bazează pe un colectiv artistic valoros, cum e cazul și al teatrului nostru. Acest colectiv s-a întărit în ultimul timp cu actori și regizori talentați, și în stagiunea aceasta ne vom bucura de aportul artistului poporului Kovács György, cu remarcabila-i personalitate artistică.

Huszár Sándor

directorul Teatrului Maghiar de Stat din Cluj